

Kammeret taler om en Samling af Lodder paa 19 Tønder Hartkorn, hvoraf der bitterlig kun eksisterede i Alt 7, alle med hver over 1 Tønde Hartkorn eller fra 1 til 3 Tønder gammelt Hartkorn, og naar det saa om disse siger, at det Intet har at erindre imod, at de bortleies eller bortforpagtes, saa forekommer dette mig dog at være ganske betegnende for, hvorvidt Rentekammeret skulde have anset Lodderne for fæsteligte, thi da vilde det kun kunne have brugt Udtrykket „bortfæste“. At den Døm, der faldt i 1854, dog kun taler om Bortfæstning, er ganske naturligt, og hvorfor? Fordi hele Spørgsmaalet om Bortleie eller Bortfæste slet ikke var Gjenstand for Sagen. Hvad der var Gjenstand for Domsafgjørelsen, var kun det, om Lodderne skulde bebygges eller ikke, Noget, som Indenrigsministeriet var faldet paa at ville paalægge Eieren. Vor Herre maa vide, hvorfra det havde faaet den Tanke, at det var i Stand dertil; men det frafaldt da ogsaa, som jeg i forrige Møde nævnte, Paastanden derpaa, da Underretsdømmen var falden. Den høitærede Ordfører lagde et vist Eftertryk paa, at det ikke var Ministeriet, der havde søgt Bedkommende tilpligtet ved Døm til at bebygge Lodderne, men at det var Bedkommende selv, der havde søgt Ministeriet kjendt pligtigt til at ophæve Paabudet. Realitetsbetydningen af denne Distinktion forstaar jeg nu vel ikke, men jeg skal kun bemærke, at jeg heller ikke har givet nogen Anledning til, at Sagen kunde opfattes saaledes, at det var Regjeringen, der havde sagsøgt Manden; jeg omtalte i forrige Møde kun, at vedkommende Eier havde søgt Spørgsmaalet afgjort ved Domsstolene. — Jeg skal i Dvrigt nu fuldstændig holde mig den ærede Formands Paalæg efterretteligt og altsaa ikke komme tilbage til ældre Rentekammer skrivelser, Rentekammerresolutioner osv., hvor fristende det end kunde være at citere Drsted af 1842 lige overfor Drsted af 1834 osv. Jeg erkjender nemlig tilfulde, at Behandlingen af den Slags Spørgsmaal i Virkeligheden er temmelig øresløs med Hensyn til Forhandlingen her; og jeg kan forsikre, at jeg heller ikke for mit Bedkommende skulde have ladet mig friste ind paa den Vej,

naar ikke Signalet dertil var blevet givet, som den høitærede Formand i mine Tanker ligeledes meget rigtig bemærkede, allerede under denne samme Sags første Behandling i forrige Samling ved den Udtalelse, der da lod første Gang i denne Sal fra Ministerbænken.

Den høitærede Ordførers Grundbetragtning af Fæsteforholdet overhovedet og af Fæsteligtheden i Særdeleshed er jo saa grundforskjellig fra min, som det vel er muligt. Jeg gaar ud fra, at der er Frihed tilstede alle Vegne lige saa fuldt for Godseierne som for andre Mennecker, hvor der ikke er paalagt dem en bestemt særlig Tvang. Den høitærede Ordfører gaar derimod ud fra, at da Godseiernes Eiendomsret over Fæstegodset overhovedet er indskrænket, saa skal ogsaa Godseieren kunne paavise en bestemt Hjemmel for enhver Kærelse paa sit Gods. Dette er Hovedforskjellen imellem den ærede Ordførers Udgangspunkt og mit, og, at vi altsaa ogsaa i den hele Udvikling maa komme til at staa temmelig bestemt imod hinanden, og at jeg lige saa lidt som den ærede Ordfører gjør mig nogen Illusion om, at det skulde lykkes at faae os enige, ja, det er i mine Tanker en Selvfølge. Jeg erkjender, og kan selvfølgelig ikke Andet end erkjende, at Godseiernes Eiendomsret paa Godset er Indskrænkninger undergivet. Men hvorledes denne Kjendsgjerning skulde berettigede, og navnlig efter 1848, skulde berettigede til vilkaarlig at indskrænke hans Raadighed over Godset yderligere og yderligere, ja, det overstiger min Fatteevne. Det forekommer mig, at, naar der bestod en saadan exceptionel Tvang for denne Klasse af Eiendomme, saa maatte tværtimod efter 1848 Bestræbelserne netop have været rettede paa at faae denne Tvang hævet, selvfølgelig for saa vidt det kunde lade sig gjøre uden Fornærmelse for Nogens — og derved forstaar jeg ikke alene noget Individ, men nogen Klasse — Ret. Derimod at ville drage den Konsekvens af den tidligere bestaaende Indskrænkning i disse Eiendommers Benyttelse, at man frit kan skalte og valte med dem fra Statsmyndighedernes Side og paalægge dem Indskrænkning paa Indskrænkning ud over det nu Bestaaende, det tror jeg